HADİS

AİHL / 10.SINIF

4. ÜNİTE: HADİS ÇEŞİTLERİ

2. Ravi Sayısına Göre Hadis Çeşitleri

2. Ravi Sayısına Göre Hadis Çeşitleri

Hadisler üç kısma ayrılır:

- Kaynağına Göre
- Ravi Sayısına Göre
- Sıhhat Derecesine Göre

2. Ravi Sayısına Göre Hadis Çeşitleri

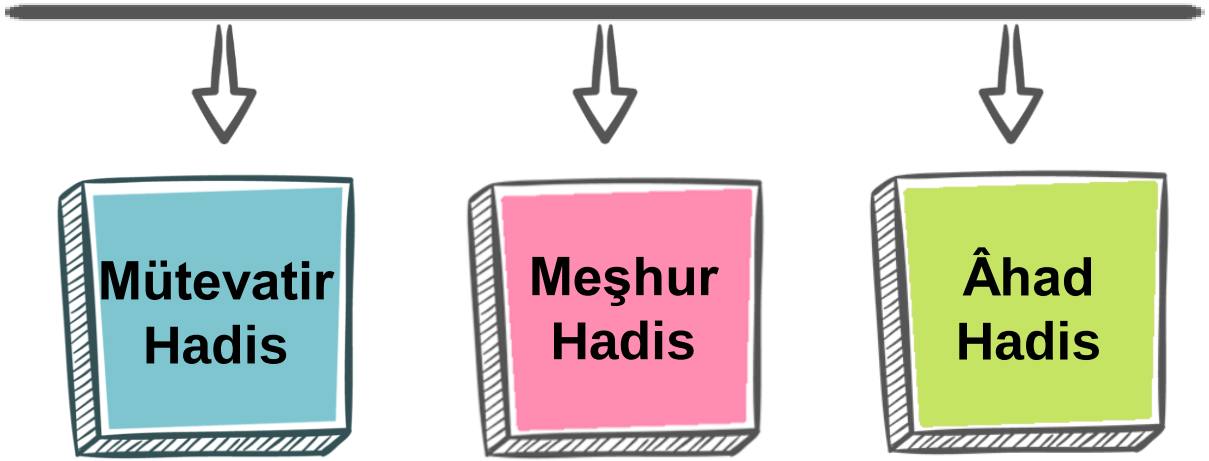

Mütevatir hadis

Yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği hadislerdir.

Bir hadisin mütevatir olması için üç şart lazımdır:

a. Ravilerinin yalan üzere birleşmesi mümkün olmamalıdır.

b. Her nesilde aktarılmış olmalıdır.

c. Mütevatir bilgi; görme ve işitme gibi duyulara dayalı bilgidir.

a. Ravilerinin yalan üzere birleşmesi mümkün olmamalı:

Bazen bir bilgi o kadar yaygın bir şekilde gelir ki işitenler onun doğruluğunda tereddüt göstermezler.
Böyle gelmeyen bir bilgiyi ise hemen reddederler.

Mesela İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedildiği mütevatir bir bilgidir ve dost düşman herkes tarafından böyle nakledilir.

Birisi İstanbul'un aslında Kanûnî Süleyman tarafından fethedildiğini iddia etse mütevatir bir bilgiye ters düştüğü için hemen reddedilecektir.

Bedir, Uhud, Hendek
savaşlarının varlığı
ya da
namaz rekâtlarının sayısı
gibi haberler
bize mütevatir yolla
ulaşmıştır.

b. Her nesilde aktarılmış olmalı:

Yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan topluluğun her nesilde devam etmesi gerekir. Şayet bir nesilde haberin yaygınlığı azalırsa tevâtür gerçekleşmez.

Mesela 1999'da Marmara bölgesinde büyük bir deprem olduğu, o depremi yaşamasak da bizler için mütevatir bir bilgidir.

Ancak bundan beş yüz yıl önce yine aynı bölgede bir deprem yaşandığı söylense bu mütevatir bilgi sayılmaz.

Çünkü bu bilgi söz konusu dönemde yaygın bir şekilde konuşulsa da daha sonraki zamanlarda yaygın olarak nesillerden nesillere nakledilmemiştir, yaygın olarak da bilinmemektedir.

c. Mütevatir bilgi; görme ve işitme gibi duyulara dayalı bilgidir:

Buna göre aklî çıkarımlar ya da inançlar mütevatirin konusu değildir.

Mesela, şu anda dünyanın en kalabalık inanç gruplarından birini oluşturan Hristiyanlar, “İsa, Allah’ın oğludur.” dediklerinde bu mütevatir haberin konusu değildir.
Zira bu bir inançtır.

Ancak “Hz. İsa kendisinin peygamber olduğunu söyledi.” cümlesi mütevatir bir haberdir. Çünkü onun bu sözü işitmeye dayalıdır ve Hz. İsa’nın bu sözünü işiten ve yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan gruplar tarafından günümüze ulaştırılmıştır.

Pek ağır şartları olan mütevatir hadisler detay bilgilerde değil, daha çok genel haberlerde görülür.

Bir hadis veya bilgi tevâtür seviyesine ulaştığı zaman kesin bilgi ifade eder.
Dolayısıyla mütevatir bir bilginin reddedilmesi söz konusu olamaz.

Mütevatir hadisler iki kısma ayrılır

- **Lafzen Mütevatir**
- **Mânen Mütevatir**

Lafzen Mütevatir:

Bir hadisin aynı veya benzer sözcüklerle her nesilde yalan üzere birleşmesi mümkün olmayan topluluk tarafından nakledilmesidir.

Lafzen Mütevatir hadislerin sayısı azdır.
Lafzen mütevatir hadise şu örnek verilir:

مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

"Benim adıma kasten yalan söyleyen kimse cehennemdeki yerine hazırlansın."
(Buhârî, İlim, 38; Müslim, Mukaddime, 3.)

Bu hadis, sahabe ve daha sonraki nesillerde birçok kişi tarafından nakledildiği için lafzen mütevatirdir.

Mânen Mütevatir:

Resul-i Ekrem'in farklı zamanlarda söylediği sözlerin veya yaptığı hareketlerin her biri mütevatir şartlarını taşımayabilir. Ancak bazen bu söz veya davranışların ortak noktası mütevatir seviyesine ulaşır.

Hz. Ali'nin Bedir'de kahramanca savaştığı temel kaynaklarda yer alır.
Uhud, Hendek, Hayber ve diğer savaşlarda da Hz. Ali'nin birçok kahramanlık gösterdiği bilinmektedir.
Bu olayların her biri mütevatir sayılmasa da söz konusu farklı olaylardan elde edilen ortak nokta Hz. Ali'nin kahraman ve cengâver bir kişiliği olmasıdır.
Buna mânen mütevatir denilmektedir.

Mânen mütevatir hadisler lafzen mütevatir hadislere göre çok daha fazladır

Meşhur Hadis

Hadisçilere göre, her nesilde en az üç ravisi olan rivayetlere meşhur hadis denir.

Abdullah b. Amr'ın Peygamber Efendimizden naklettiği şu hadis meşhur hadis olarak bilinir:

"Allah Teâlâ ilmi insanların hafızalarından silip unutturmak suretiyle değil, fakat âlimleri öldürüp ortadan kaldırmak suretiyle alır. Neticede ortada hiçbir âlim bırakmaz. İnsanlar bir kısım cahilleri kendilerine lider edinirler. Onlara birtakım meseleler sorulur; onlar da bilmedikleri halde fetva verirler. Neticede hem kendileri sapıklığa düşer hem de insanları saptırırlar."

(Buhârî, İlim, 34; Mahmud Tahhân, Teysîru Mustalahi'l-Hadis, s. 12.)

Meşhur hadisler, birçok isnadı bulunduğu için genelde sahih rivayetlerdir.
Ancak bu, söz konusu rivayetlerin tamamının sahih olmasını gerektirmez.

Çünkü her nesilde üçten fazla ravisi olmasına rağmen, bu raviler güvenilir sayılmadığı için çok sayıda hasen veya zayıf hadis de bulunmaktadır.

Meşhur terimini halk arasında meşhur/yaygın hadislerden de ayırmak gereklidir. Çünkü halk arasında meşhur bir rivayet sahih olabileceği gibi uydurma da olabilir.

Örneğin "Mümin, müminin aynasıdır."
(Ebu Dâvûd, Edeb, 49.)
hadisi halk arasında meşhur sahih bir hadistir.

Ancak "Kediyi sevmek imandandır."
(Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 1, 347.)
hadisi,
halk arasında yaygın olmasına rağmen uydurma bir rivayettir.

Âhad Hadis

Mütevatir şartlarını taşımayan hadisler genel olarak "âhad" ismini alırlar.

“Âhad” kelimesi “bir, tek” anlamına geldiği için çoğu kere “âhad hadis”, tek kişinin naklettiği hadis zannedilir ki bu doğru değildir.
Çünkü âhad hadis mütevatir seviyesine ulaşamamış hadistir.

Hadis kitaplarında yer alan rivayetlerin büyük çoğunluğu âhad hadislerdir. Bunlar ravi sayısı bakımından tevâtür şartlarına ulaşamamamış hadislerdir.

Hazırlayan
Sibel AKÇA